IQRO JURNALI / 2023
GUVOHNOMA № 060680
E-ISSN : 2181-4341

VOL–2 ISSUE–1
https://wordlyknowledge.uz/
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

QISHLOQ XO‘JALIGI YER EGALIKLARI VA YERDAN FOYDALANISHLARINI TASHKIL ETISH VA TARTIBGA SOLISH

Tursunov Suhrob Ro‘zimurod o‘g‘li
“TIQXMMI” MTU ning Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti staj.o’qituvchisi
Karomatov Valixon
“TIQXMMI” MTU staj. o’qituvchisi
Nosirov Jahongir
“TIQXMMI” MTU ning Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Annotasiya: Maqolada fermer xo’jaliklarini tashkil etishda loyihalash ob’ektlari qishloq xo’jalik korxonalari hududida yoki qayta taqsimlanadigan yer fondi hisobiga tashkil etiladigan yakka fermer xo’jaligi to’g’risida ko’rishimiz mumkin.

Аннотация: В статье мы можем увидеть о едином фермерском хозяйстве, объекты проектирования которого организованы на территории сельскохозяйственных предприятий или за счет перераспределяемого земельного фонда.

Abstract: In the article, we can see about a single farm, the design objects of which are organized in the territory of agricultural enterprises or at the expense of the redistributable land fund.

Kalit so’zlar: Fermer xo’jaligi, tayyorgarlik ishlari, fermer xo‘jalik shartnomalari, moddiy-texnika resurslari, fermer xo’jaliklarining o’lchamlari.

Kirish. Fermer xo’jaligi o’ziga uzoq muddatli ijaraga berilgan yer uchastkalaridan foydalangan holda tovar qishloq xo’jaligi ishlab chiqarishi bilan shug’ullanuvchi, fermer xo’jaligi a’zolarining birgalikdagi faoliyatiga asoslangan, huquqiy shaxs huquqlariga ega, mustaqil xo’jalik yurituvchi sub’ektdir.

Usullar.Tayyorgarlik ishlari. Tayyorgarlik ishlarining tartibi va tarkibi quyidagicha:

1. Loyihalash ob’ektlari bo’yicha yig’iladi: plan-xarita materiallari; yer kadastri, yerlarni baholash, yer turlari maydonlarini hisoblash materiallari; tuproq, geobotanika, agronomiya va boshqa izlanishlar materiallari; yer tuzish, qishloqlarni rejalash, qishloq aholi yashash joylari chegaralarini belgilash va boshqa chizmalar va loyihalar; oxirgi 3-5 yildagi ekinlar hosildorligi va chorva mollari mahsuldorligi to’g’risidagi ma’lumotlar; noqishloq xo’jalik ob’ektlarini joylashtirish bo’yicha loyihaviy ishlar; mahsus qo’riqlanadigan hududlar, suv muhofaza mintaqalari va ular chegaralarining joylashishi to’g’risida axborotlar; taqsimlan-magan yer fondining, shu jumladan, fermer xo’jaliklarini joylashtirish uchun mo’ljallangan, mavjudligi to’g’risida materiallar.
2. Fermer xo’jaliklarini joylashtirish mo’ljallanayotgan hududda quyidagilar o’rganiladi: mavjud binolar, omborxona, ustaxona, garaj, dala shiyponi, yordamchi binolar joylashishi, ahvoli va foydalanish imkoniyati aniqlanadi; fermer xo’jaliklarini joylashtirish uchun mo’ljallangan yerlarning joylashgan o’rni aniqlanadi, mavjud fermer xo’jaliklari chegaralariga aniqlik kiritiladi; eroziyaga uchragan yerlar, ularning manbaasi, eroziyaga qarshi inshootlar va o’rmon daraxtlari mavjudligi aniqlanadi; mavjud irrigatsiya-melioratsiya inshootlari, yo’l tarmog’i, suv ta’minoti, ularning ahvoli, ta’mirlash va yangi qurilish zarurati o’rganiladi; yerlarning ekologik ahvoli aniqlanadi; fermer xo’jaliklarining eng maqsadga muvofiq ixtisosliklari mintaqalarini aniqlash; zarurat tug’ilganda fermer xo’jaliklari qo’rg’onlarini joylashtirish uchun maydonchalar tanlanadi.
3. Plan materialiga barcha o’zgarishlar tushiriladi, yerlar eksplikatsiyasiga aniqlik kiritiladi.

4. Yer tuzish bo'yicha tavsiyalar va istaklar aniqlanadi.
5. Yerlarning mavjud holatiga mos tarzda tuzatilgan plan (1:10000 masshtabda) va uning nusxasi tayyorlanadi.
6. Yer uchastkasi berishni so'rab ariza bergan fuqarolar birlash-ma vakillari bilan fermer xo'jaligi joylashadigan o'rni, maydoni, tarkibi, ixtisosligi, fermer xo'jaliklari birlashma-larini, infratizim ob'ektlarini yaratish, kichik korxonalarni tashkil etish to'g'risidagi istaklarini aniqlash uchun suhbat o'tkaziladi;
7. Fermer xo'jaliklari yerdan foydalanishlarini joylashtirishning dastlabki chizmasi ishlanadi. Unda tavsiyalar grafik tarzda rasmiylashtiriladi.
8. Fermer unga nima zarurligi to'g'risida aniq tasavvurga ega bo'lishi, loyihachi esa buning uchun qanday sharoit yaratish kerakligini bilishi kerak. Buning uchun tayyorgarlik ishlari davrida mazkur mintaqada belgilangan ixtisoslikka ega fermer xo'jaligining namunaviy modelini tayyorlash kerak. Agar namunaviy modellar bo'lmasa, ular loyihalash boshlanishigacha ishlanishi kerak.

Munozara: Fermer xo'jaliklarining quyidagi minimal o'lchamlari «Fermer xo'jaligi to'g'risida» gi qonunning 5-moddasida belgilab qo'yilgan: 2009 yildagi o'zgartirishlar bo'yicha chorvachilik mahsuloti yetishtirishga ixtisoslashgan fermer xo'jaligi kamida 30 shartli bosh chorva moli bo'lgan taqdirda tashkil etiladi. Bunda fermer xo'jaligiga ijaraga beriladigan yer uchastkalarining eng kam o'lchami bir shartli bosh chorva moli hisobiga Andijon, Samarqand, Toshkent, Farg'ona va Xorazm viloyatlaridagi sug'oriladigan yerlarda kamida 0,3 ga, Qoraqolpog'iston Respublikasi va boshqa viloyatlardagi sug'oriladigan yerlarda kamida 0,45 ga, sug'orilmaydigan (lalmikor) yerlarda esa, kamida 2 ga tashkil etadi;
dehqonchilik mahsuloti yetishtirishga ixtisoslashgan fermer xo'jaliklariga ijaraga beriladigan yer uchastkalarining eng kam o'lchami paxtachilik va g'allachilik uchun kamida 30 ga, bog'dorchilik, uzumchilik, sabzavotchilik va boshqa ekinlarni yetishtirish uchun kamida 5 ga tashkil etadi. Iqtisodiy aloqalar fermer xo‘jaligi faoliyatida ishlab chiqarish, iqtisodiy, huquqiy munosabatlar asosida shakllanadi va bunda yuqori samaradorlikka erishiladi. Moddiy ta'minot, servis xizmatlari bilan fermer xo‘jaligi o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar zamirida iqtisodiy manfaat shakllanib, xo‘jalik yuritishning iqtisodiy mexanizmlari orqali tartibga solinadi. Xo‘jalik yuritishning iqtisodiy mexanizmlariga rejalashtirish, baho, soliq, moliyalashtirish hamda kreditlash, shartnoma munosabatlari va hokazolar kiradi. Fermer xo‘jaliklarining boshqa tarmoqlar (sanoat, ayniqsa, qayta ishlash, urug‘lik, mineral o‘g‘itlar, texnika bilan ta'minlovchi tarmoqlar korxonalari va h.k.) bilan iqtisodiy aloqalari shartnoma asosida olib boriladi. Shartnomada shartnoma shartlari to‘liq ko‘rsatilgan bo‘lib, har ikkala tomon manfaatlari yo‘lida amalga oshiriladi. - Fermer xo‘jaliklari yollanma ishchi xodimlari bilan iqtisodiy aloqalarini mehnat shartnomasi asosida olib boradi. Soliq, nafaqa ta'minoti, ekologiya, bank, moliya, sug‘urta tizimlari bilan iqtisodiy aloqalar olib boradi. Mamlakatimiz bozor iqtisodiyotiga o ‘tishi m unosabati bilan turli mulkchilik shakllarida faoliyat ko‘rsatayotgan subyektlar o‘rtasidagi munosabatlar qonuniy hujjatlar asosida tashkil etilmoqda. Chunki huquqiy yoki jism oniy shaxslar (subyektlar) o‘rtasida tuziladigan barcha turdagi shartnom alar ularning m oliyaviy faoliyatini qonunchilik yo‘li bilan mu.vofiqlashtiradi, haq -huquqlarini belgilaydi va himoya qiladi. Bu O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1998-yil 29-avgustdagi «Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to‘g ‘risida»gi Qonunda o‘z aksini topdi va o‘zaro iqtisodiy munosabatlar qonun yo‘li bilan himoyalandi. Fermer

xo‘jaliklarning boshqa korxona va tashkilotlar bilan bo‘ladigan iqtisodiy munosabatlari shartnoma asosida amalga oshirilmoqda. Fermer xo‘jaliklari paxta, g‘alla, meva, sabzavot, poliz, go‘sht, sut va boshqa qishloq xo‘jalik mahsulotlari yetishtirishdan iste’molchiga yetkazib berish jarayonlarida turli tayyorlovchi, qayta ishlovchi va servis xizmat ko‘rsatuvchi korxona va tashkilotlar bilan tuziladigan shartnomalar asosida faoliyat ko‘rsatmoqda. Respublikada fermer xo'jaliklarining rivojlanayotganini hisobga olib, shartnoma munosabatlari va ularning mohiyati haqida tushuncha berish ularning faoliyatini takom illashtirishga katta yordam beradi. Tomonlar o‘rtasida shartnomaning kelishuv shartlariga O‘zbekiston Respublikasi «Fuqoralik kodeksi»da: «Ikki yoki bir necha shaxsning fuqarolik huquqlari va burchlarini vujudga keltirish, o'zgartirish yoki bekor qilish haqidagi kelishuvi shartnoma deyiladi» - deb izoh berilgan. Yuridik va jismoniy shaxslar ham o' zaro kelishgan holda qonunchilik hujjatlari asosida bir-birlari bilan shartnoma tuzishlari mumkin. Tomonlar shartnoma tuzishdan oldin, uning mohiyati, oqibati tomonlarning moliyaviy Jiolatigata’siri qanday bo‘lishinito‘lao‘rganib chiqishlari kerak. Shartnomani tuzish ikki bosqichni: birinchi tomon taklif etishi (oferta deyiladi) va ikkinchi tomon ushbu taklifni qabul qilishi yoki qabul qilmasligi (aksept deyiladi) bosqichlarini o'z ichiga oladi. Shartnomalar erkin tuziladi. Uni majburiy tarzda tuzish qonunchilik hujjatlariga asosan taqiqlanadi va jinoyat hisoblanadi. Shartnoma bitta mahsulot yoki xizmat turiga tuzilishi mumkin. Shuningdek, ayrim hollarda bir necha mahsulot yoki xizmat turlariga shartnomalar tuzishga to'g'ri keladi. Bunday shartnomalar aralash shartnomalar turiga kiradi. Tuzilayotgan shartnomalar beshta muhim va bitta qo'shimcha bo'limdan iborat bo‘lib,unda kirish, shartnoma mazmuni, tomonlarning huquq va majburiyatlari, tomonlarning javobgarligi va qo'shimcha shartlari bor. Shartnoma tuzishda tomonlarning roziliklari bilan ularga qo'shimchalar qilinishi yoki ilovataqdim etilishi mumkin. Bunday hollarda fermer xo'jaliklari rahbarlari shartnomaning qaysi asosiy shartlari qonunchilikda bevosita belgilab qo'yilganligini va qaysi shartlar o'zaro kelishish yo'li bilan tuzilishini bilish kerak. «Fuqarolik kodeksi»ning 364-moddasiga muvofiq, tomonlarning o‘zaro kelishuv asosida shartnomaning barcha asosiy va qo'shimcha shartlari bo‘yicha imzolangan shartnoma tuzilgan hisoblanadi. Shartnomalarning kirish qismida: - shartnomaning to ‘liq nomi (matni, har xil talqin qilmasligi uchun) va raqami; - imzo chekilgan yil, oy va кип, ya ’ni tomonlarning imzo chekkan vaqti, eng muhimi shartnoma muddati, ya ’ni uning kuchga kirgan vaqti va uning oxirgi muddati; - imzo chekilgan jo y; - tomonlarning manzilgohlari, to ‘liq nomlari, ularning huquqiy maqomi; - shartnomalar matnining qisqa va tushunarli bo ‘lishi uchun taraflar nomlanishi zarur. Masai an, mahsulot yetkazib berish shartnomasida «Mahsulot yetkazib beruvchi» yoki «Sotib oluvchi», ijara shartnom asida «Ijaraga beruvchi» va «Ijaraga oluvchi» yoki shunga o ‘xshash «Ta’m inotchi», «Iste’molchi», «Buyurtmachi» kabi boshqa nomlar aniq ko'rsatilishi shart. Shartnomaning mazmunida uning maqsadi, umumiy summasi, miqdoriga ta’rifberiladi va ular o‘zaro kelishilgan holda ushbu boiim da batafsil aks ettiriladi. Shartnomaning mazmuni dehqon va fermer xo‘jaliklarining qanday turdagi mahsulot yetkazib berishi, sotishi, xizmatdan foydalanishi kabi yo‘nalishlarining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda belgilanadi. Bunda asosiy shartlar bilan birgalikda tomonlarning o‘zaro kelishuvlariga asosan, belgilangan

shartlar ham aks ettirilishi, shuningdek, mahsulot yoki xizmat turining oMchov birliklarining to'g'ri qo'yilishiga alohida e'tibor berilishi lozim. Shartnom alarning huquq va m ajburiyatlari qism ida shartnom a shartlarini buzgan tomonga nisbatan qo'llaniladigan choralar aks ettiriladi va ular tomonlarning o'z majburiyatlarini belgilangan muddat va miqdorlarda bajarilishini ta'minlashga qaratilgan bo'ladi. Shartnoma shartlarini buzganlik yoki muddatlarga rioya qilmaslik holatlari uchun javobgarlik «Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy - huquqiy bazasi to'g'risida»gi Qonunning 25-32-moddalariga asosan, qo'llaniladi. Aksariyat hollarda shartnoma shartlari buzilganda, shartnomani buzgan tomon ikkinchi tomonga jarima yoki penya to'laydi. Ushbu Q onunning 25-m oddasiga ko'ra, tovarlarni yetkazib berish (xizmatlar ko'rsatish) muddatlarini buzganlik uchun tovar yetkazib beruvchi (m asalan, pudratchi ferm er x o 'jalig i va boshqalar) sotib oluvchiga (buyurtmachiga) kechiktirilgan har bir kun uchun majburiyat bajarilmagan qismining 0,5 foizi miqdorida, lekin uning 50 foizidan oshmagan miqdorida penya to'laydi, shuningdek, tovarlar (ishlar, xizmatlar) haqini to'lashdan bosh tortganlik va to'lov talabnomasini butunlay ikki qismini rad etganlik uchun sotib oluvchi (buyurtmachi) mahsulot yetkazib beruvchi(fermer, pudratchi)ga o'zi to'lashni rad etgan yoki bosh tortgan summaning 15 foizi, lekin ushbu summaning 50 foizidan oshmaydigan miqdorida jarima to'laydi. Mazkur Qonunda, shuningdek, «Qishloq xo'jalik mahsulotlari kontraktatsiya shartnomalarini tuzish va bajarish tartibi to'g'risi»dagi Nizomda ko'zda tutilgan boshqa jarima choralarini fermer xo'jaliklari rahbarlari yaxshi b ilish lari va ularni tegishli korxona, tash k ilo tla r bilan tu zilad ig an shartnom alarda o'z haq-huquqlarini him oya qilish m aqsadida oqilona foydalanishlari lozim. Shartnomaning «Boshqa shartlar» bo'limida - shartnomaning kuchga kirish vaqti avvaldan kelishilganligini inobatga olib, ushbu vaqt o'zgarishi yoki boshqa ko'zda tutilgan holatlar yuzaga kelgan taqdirda shartnomalaming bajarilishi qanday amalga oshirilishi kerakligi yoki shartnoma yuzasidan shartnom ani bajarish davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan kelishmovchiliklami hal qilish, shartnomani o'zgartirish yoki uni bekor qilish shartlari va tartib, shartnom a asl nusxasininig m iqdori va boshqalar ko'rsatiladi. Shartnomaning imzolanishiga vakolat berilgan shaxsning to 'liq ismi, otasining ismi va familiyasi, taraflarning manzili, pochta, bank, rekvizitlari, aloqa usullari kabi muloqotlar aniq ko'rsatilishi shart. Fermer xo'jaligida kontraktatsiya shartnomalari Vazirlar Mahkamasining 2003-yil 4-sentabrda «Q ishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida shartnomaviy munosabatlarni takomillashtirish va majburiyatlarning bajarilishi uchun tom onlarning javobgarligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi» 383-sonli Qarori qabul qilindi. Ushbu Qarorgabinoan, «Qishloq xo'jalikmahsulotlari yetishtiruvchilar bilan tayyorlash, xizmat ko'rsatish tashkilotlari o 'rtasida shartnomalar tuzish, ularni ro 'yxatdan o'tkazish, bajarish, shuningdek, ularning bajarilishi monitoringini olib borish tartibi to'g'risida Nizom» tayyorlandi va tasdiqlandi. Mazkur Nizomning amal qilishi fermer xo'jaliklari bilan boshqa qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilar hamda qishloq ,xo'jaligi mahsulotlarini tayyorlash, qayta ishlash, moddiy-texnika resurslarini yetkazib berish, mexanizatsiya ishlarini bajaruvchi, xo'jaliklarga servis, agrokimyo, agrotexnika xizm atlari va hokazo tashkilotlar o'rtasida tuziladigan kontratatsiya shartnomalarida o'z ifodasini topadi. Kontrak tatsiya shartnomalarida tayyorlovchi qishloq

xo‘jaligi mahsulotlarini kelishilgan muddatlarda berish, xarid qiluvchi esa kelishilgan muddatlarda haq to‘lab ushbu mahsulotni sotib olish majburiyatini oladi. Moddiy-texnika resurslari tarkibiga kiruvchi ehtiyot qismlar, urug‘lik, o‘simliklarni himoya qilish vositalari, yonilg‘i-moylash materiallari, mineral o‘g‘it va boshqalarni yetkazib berish yuzasidan tuzilgan shartnoma bo‘yicha yetkazib beruvchi tashkilot xo‘jalikka o‘zi ishlab chiqaradigan yoki xarid qiladigan moddiytexnika resurslarini qishloq xo‘jaligi mahsulotlari yetishtirishda foydalanish uchun kelishilgan muddatda yetkazib berish majburiyatini oladi. o‘z navbatida, xo‘jalik moddiy-texnika resurslarini qabul qilib olish va ular uchun belgilangan, ya’ni kelishilgan narxlar bo‘yicha haq to‘lash majburiyatlarini oladi. Belgilangan tartibda qishloq xo‘jalik mahsulotlarining ayrim turlarini davlat ehtiyojlari uchun xarid qilish mavjud bo‘lgan taqdirda tayyorlov tashkilotlari O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan qishloq xo ‘jalik mahsulotlarining hisob-kitobjamg‘armasi orqali qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini xarid qilishni mablag1 bilan ta’minlash to‘g‘risida shartnoma tuzadilar. Tuzilgan barcha turdagi shartnomalar qishloq va suv xo‘jaligi boMimlarida ro‘yxatdan o‘tkazilgandan keyin amalga oshirilishi belgilangan. Shartnomalarda, uni tuzish tartibi, ya’ni mavzusi, mahsulotning nomi, assortimenti miqdorining hajmi, sifati narxlarining turi va hisob-kitoblar tartibi va shakli hamda muddatlari shartnomaning umumiy summasi, tomonlarning huquqlari va majburiyatlari, mahsulotni yetkazib berish tartibi va shartlari, topshirish, qabul qilib olish (ishlarni bajarish, xizmatlar ko‘rsatish) joylari va muddatlari (davlat), shartnomaning majburiyatlari bajarilmaganligi yoki zarur darajada bajarmaganligi uchun tomonlarning mulkiy javobgarligi, shartnomalar bajarilishi monitoringini olib borish tartibi va yakuniy qoidalari aks ettiriladi. Davlat ehtiyojlari uchun qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini xarid qilish yuzasidan tuziladigan kontraktatsiya shartnomalarida davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan hamda xo‘jaliklar ixtiyorida qoladigan mahsulotlaming navi va miqdori ham ko‘rsatiladi. Yangi Nizomga muvofiq, shartnomalarni o‘z vaqtida tuzib, qishloq xo‘jalik mahsulotlarini yetishtiruvchilarga yetkazib berish, tayyorlovchi va xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlargayuklatiladi va ulaming javobgarligi oshiriladi. Ushbu korxonalarning vakillari shartnomalar tuzish uchun bevosita qishloq xo‘jaligi yetishtiruvchilar manziliga borishlari belgilab qo‘yilgan.

Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchilar va tayyorlovchi, xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlar o‘rtasida shartnomalar tuzish, ularni ro‘yxatdan o‘tkazish 7 ta bosqichda amalga oshiriladi: 1-bosqichda, asosan, shartnomalar tuzishga, agrotexnika tadbirlari boshlanishidan bir oy oldin tayyorlov, xizmat ko‘rsatuvchi va boshqa tashkilotlar tayyorgarlik ko‘ ra boshlaydi. 2-bosqich. Qishloq xo‘jalik korxonalariga shartnomalar 7 kun mobaynida ko‘rib chiqish va imzolash uchun taqdim etiladi. 3-bosqich. Tayyorlov, xizmat ko‘rsatish va boshqa tashkilotlarga shartnomalami ro‘yxatdan o‘tkazish uchun 3 kun muhiat beriladi. 4-bosqich. Qishloq va suv xo‘jaligi bo‘limlariga shartnomalami ro‘yxatdan o‘tkazish uchun 3 kun muhiat beriladi. 5-bosqich. Qishloq va suv xo‘jaligi bo’limlariga shartnomalami ro‘yxatdan o‘tkazgandan keyin tayyorlovchi, xizmat ko‘rsatuvchi va boshqa tashkilotlarga tarqatish uchun bir kun muhiat beriladi. 6-bosqich. Ro‘yxatdan o‘tkazilgandan so‘ng, tayyorlov xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlarga 2 kun ichida shartnomalami

xo‘jalikka yetkazish topshiriladi. 7-bosqich. Tayoyrlovchi, xizmat ko'rsatuvchi va boshqa tashkilotlar, qishloq va suv xo‘jaligi bo‘limlari, qishloq xo‘jaligi korxonalarigajami shartnoma shartlari bajarilgandan so‘ng, 3 kun ichida shartnomalami saqlash uchun topshiriladi. Yangi namunaviy shartnomada tomonlarning huquq va majburiyatlari to‘la aks ettirilgan.

Xulosa Aksariyat fermer xo‘jaliklari mahsulot ishlab chiqarish va uni sotish bo‘yicha tegishli xo‘jalik subyektlari bilan shartnomalar tuzishda mahsulotlami himoyalash, ya’ni sug'urtalash, iqtisodiy hamda huquqiy maslahatmarkazlari xizmatlaridan, chet el investitsiyalari yoki mikrokreditlarni ishlab chiqarish faoliyatiga jalb qilish ishlarida qiyinchiliklargaduch kelmoqda. Fermer xo'jaliklarining tayyorlovchi, xizmat ko‘rsatuvchi va qayta ishlash korxonalari bilan tuzayotgan shartnom alarida tom onlarning huquq va majburiyatlari bir tomonlama, ya’ni tayyorlov vaxizmat ko'rsatuvchi korxonalar foydasiga hal bo‘lmoqda. Shu sababli, ko'plab fermer xo'jaliklari asossizravishda zarar ko'rmoqdalar. Chunki fermer xo'jaliklari rahbarlari shartnoma tuzish bo‘yicha yetarli iqtisodiyhuquqiy bilim va malakalarga ega emas.

Адабиётлар:

- 1. Авезбаев С , Волков С.Н. Ер тузишни лойиҳалаш. - Т.: «Янги аср авлоди», 2004. – 786 б.
- 2. Avezbaev S., Volkov S.N. Yer tuzishni loyihalash. - T.: “Faylasuflar milliy jamiyati”, 2007. – 470 b.
- 3. S.Avezbaev, T.Karabayeva. Yer tuzish. - T.:TDAU, 2005. – 305 b.
- 4. Землеустроительное проектирование. Под.ред. проф. С.Н.Волкова. - М.: «Колос», 1997. – 608 б.
- **Қўшимча**
- 1.Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси ва қишлоқ хўжалигига оид қонун ҳужжатлари.Т.: Адолат, 1999.
- 2. www. Ziyo. net